

Конспект уроку № 132

Прислів'я та приказки

Частина 1

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode132

Вступ

Привіт-привіт! Це Анна Огойко з новим уроком української мови на подкасті Ukrainian Lessons! Це 132-ий епізод подкасту, і це епізод високого рівня, тому що зараз я говорю тільки українською мовою. А якщо ви хочете послухати простіші уроки української, ви можете повернутися до попередніх епізодів.

Як у вас справи? Сподіваюся, все добре. У мене все супер. Сьогодні я вирішила підготувати для вас таку цікаву інформацію про українські **прислів'я** та **приказки**. Знаєте, що це таке? Це такі короткі речення, такі мініїдіоми, але вони більші. Їх ще називають «**народна мудрість**», тому що прислів'я і приказки використовують в народі і **передають їх від покоління до покоління**.

Народна мудрість.

Добре, я повернусь до цієї теми трошки **згодом** і розповім вам детальніше про це.

А поки що хочу нагадати, що до цих епізодів подкасту ми готуємо такі гарні великі конспекти уроків. Це документи у форматі PDF, ви можете їх роздрукувати чи просто використовувати на комп'ютері чи **планшеті**. Там є транскрипт — це запис абсолютно всього, що я говорю на подкасті. Також там є переклад складних слів, таблички з ідіомами, з граматиною і корисні вправи для практики.

Як на мене, це найкращий спосіб вивчати мову — слухати аудіо (багато аудіо!) і читати текст, коли вам це потрібно. Саме тому я створюю подкаст зараз у такому форматі. Можливо, ви вже оформили підписку на конспекти уроків? Тоді дуже дякую вам за підтримку! А якщо ви хотіли б це зробити зараз, ви можете дізнатися більше про преміум і оформити підписку за посиланням: ukrainianlessons.com/episode132.

А зараз перейдімо до теми епізоду. Готові?

прислів'я — proverb, saying
приказка — saying
народна мудрість — folk wisdom

згодом = пізніше — later

планшет — tablet

Прислів'я та приказки — Частина 1

Прислів'я і приказки є у багатьох мовах. Але в українській мові їх дуже-дуже багато. Було багато. Тобто... Поясню.

Лінгвісти і фольклористи записали **силу-силенну**, тобто цілу купу прислів'їв, ви можете їх знайти навіть у таких великих словниках з прислів'ями. Там прислів'я і приказки згруповані за темами: це про сім'ю, про їжу, про тварин, про **працю**, про життя... і так далі.

Але, якщо чесно, сучасні молоді люди досить рідко вживають прислів'я та приказки. Це я по собі знаю. Їх можуть вживати наші бабусі, дідусі, а також їх можна читати в українській літературі.

Але нещодавно я помітила, що прислів'я і приказки також частенько вживають у **засобах масової інформації**, тобто в онлайн-журналах і на телебаченні. Особливо їх люблять використовувати у **заголовках**.

Наприклад. Ось для вас приклад українського прислів'я. Це заголовок статті про новий український парламент: «**Поспішиш — людей насмішиш**. Чому «турборежим» Ради — це погано».

Так, тут прислів'я: «Поспішиш — людей насмішиш». Це досить популярне прислів'я у слов'янських мовах. Тобто якщо зробити щось занадто швидко, це може **привести до** не дуже хороших наслідків і у результаті — люди будуть з вас сміятися, ну якщо ви будете робити щось занадто швидко. Поспішиш — людей насмішиш.

А про що була ця стаття? Про те, що Верховна Рада України, яку нещодавно вибрали на виборах, це український парламент (знаєте?), зараз парламент приймає дуже багато законів, але за дуже короткий час.

У статті написано, що за два тижні депутати **розглянули 110 законопроектів**. Це дуже багато, і журналісти пишуть, чому це може бути погано — багато приймати законів за такий короткий час. Тому і заголовок у статті «Поспішиш — людей насмішиш. Чому «турборежим» Ради — це погано».

Отже, це був для вас такий перший приклад прислів'я: «Поспішиш — людей насмішиш». Як бачите, прислів'я — це такі речення, які часто бувають **римовані** і мають у собі якусь ідею. Люди давно вживають прислів'я і передають їх, як кажуть, **від покоління до покоління**. Тому їх ще називають «народна мудрість».

А ще я сьогодні згадувала про «приказки». Приказки — це щось схоже, але зазвичай приказки коротші і не мають якоїсь **повчальної** ідеї, вони не мають **моралі**.

Ну наприклад...

Аби день до вечора — це приказка, яка означає робити щось чи жити без особливої мети, так, щоб скоріше вже прийшов вечір.

праця — work, labour

заголовок — title, heading

поспішити — to hurry

насмішити — to set one

laughing, to make one laugh

розглянути — 1) to look at, to take a view of;

2) to examine, to review

законопроект — bill, draft law

римований — rhyming
(adjective)

повчальний — instructive, didactic

мораль — 1) morality; 2) moral

Наприклад, якщо людині не подобається її робота, вона ходить на роботу і працює там аби день до вечора.

Тобто вона там не **викладається на повну**, вона працює мало, погано, без **ентузіазму**. Ця людина хоче, щоб скоріше вже прийшов вечір, щоби можна було піти додому. Аби день до вечора.

Як я казала раніше, мені здається, що люди зараз рідко використовують прислів'я і приказки, але все одно іноді **вживають**. Тому сьогодні я буду згадувати тільки про ті прислів'я і приказки, які я сама використовую або які я чую від людей навколо.

І ви теж можете вживати ці прислів'я, коли говорите чи пишете комусь. Побачите, українці будуть дуже здивовані! **По-доброму**.

Також для вас це буде корисно, щоб розуміти прислів'я і приказки на **телебаченні**, чи в журналах, в газетах, в Інтернеті.

А ще за прислів'ями часто можна зрозуміти краще менталітет українців. Хоча це може бути не просто **менталітет**, а якісь **стереотипи**.

Ось один гарний приклад прислів'я: «Моя хата скраю — нічого не знаю».

Деякі люди вважають, що менталітет українців — це бути **скраю**, бути збоку, **осторонь**, не зважати на інших людей, не думати про них, думати тільки про себе: моя хата скраю (тобто моя хата наприкінці вулиці) — і тому я нічого не знаю, мені байдуже на інших людей, я думаю тільки про себе.

Але на мою думку, це **узагальнення**, це стереотип. Ця приказка «моя хата скраю — нічого не знаю» (це приказка, тому що тут немає моралі, це просто таке як **життєве кредо**, так?), вона **стосується** тільки деяких людей, тільки тих людей, які є за характером **байдужими**. Для них їхня хата — це остання хата на вулиці, і їм **байдуже** на інших людей, вони не цікавляться іншими проблемами.

Це менталітет: «Моя хата скраю — нічого не знаю». Але це звичайно не про всіх українців.

Але зараз є також інша, нова версія цієї приказки, вона досить оригінальна: «Моя хата скраю — першим ворога **стрічаю**» (стрічаю — тобто зустрічаю) — тобто оскільки моя хата остання на вулиці, то я перша буду зустрічати ворога, який прийде, який почне **захоплювати** село.

Ось така трансформація народної мудрості у сучасних умовах! Моя хата скраю — першим ворога стрічаю.

Ще одна цікава приказка, яку я точно чула від моєї бабусі: «Яке їхало, таке **здибало**». Це про людей, які схожі між собою характерами або за способом життя, зазвичай це якісь негативні риси характеру.

Наприклад... Я тут знайшла ще один цікавий заголовок в Інтернеті: «Яке їхало, таке й здибало: у Луцьку таксист **під градусом**» віз п'яного

ентузіазм — enthusiasm

вживати =
використовувати — to use

телебачення — television, TV

менталітет — mentality
стереотип — stereotype

скраю — at the end
осторонь — aside

узагальнення — generalization

життєве кредо — life credo
стосуватися — to pertain,
to concern
байдужий — indifferent
байдуже — indifferently

стрічати = **зустрічати** —
to meet (*imperfective*)
захоплювати — to seize,
to capture

здибати = **зустріти** — to meet
(*perfective*)

пасажира». Тобто таксист був п'яний, він вживав алкоголь, і пасажир також був п'яний, він також вживав алкоголь — яке їхало, таке й здибало.

Як ви можете собі уявити, ця історія погано закінчилась. Цікаво те, що у цій ситуації таксист справді «їхав», як у приказці: «Яке їхало, таке й здибало». Хоча це не завжди так! Може бути, наприклад, про пару, хлопця і дівчину, які мають якісь спільні негативні риси: «Яке їхало, таке й здибало». Мені дуже подобається ця приказка!

А ось іще одна весела приказка: «Говорили, балакали — сіли та й заплакали». Послухайте ще раз: говорили, балакали (тобто теж говорили, тільки розмовне слово), потім сіли і заплакали (тобто почали плакати). Говорили, балакали — сіли та й заплакали. Що б це значило?

Це про якусь ситуацію, якусь проблему, яку ви намагаєтесь вирішити з кимось, ви говорите про це, говорите, балакаєте (так?), можливо, ви вже навіть почали вирішувати, **розв'язувати проблему**, але потім ви дізнаєтесь якусь додаткову інформацію і проблема повертається. Тобто вам нічого більше не залишається, як заплакати.

Ось приклад, який я знайшла в одному **інтернет-виданні** з 2014 року (тоді, як пам'ятаєте, розпочалась війна на Сході України). Ось що пише про це журналістка:

Є в українській мові таке прислів'я — «говорили, балакали, сіли та й заплакали». Воно дуже добре ілюструє міжнародну реакцію на **вторгнення** російських **військ** у нашу країну.

Тобто інші країни багато говорили про ситуацію на Сході України, про війну, вони намагалися розв'язати цю ситуацію, але вони так і не прийняли нормального **рішення**, вони не розв'язали ситуацію. Вони «говорили, балакали, а потім сіли та й заплакали». Ось така весела приказка з нещасливим кінцем.

Так... Я тут бачу, що у мене є ще багато прислів'їв і приказок, про які я хочу вам розказати. Але оскільки часу на все сьогодні не вистачить, **перенесемо** їх на наступний раз. Отже, наступний епізод буде про українські прислів'я і приказки — частина 2.

А поки що спробуйте сказати якість прислів'я чи приказку або написати його своїм українським друзям! Це:

- **Поспішиш — людей насмішиш.**
- **Аби день до вечора.**
- **Моя хата скраю — нічого не знаю.**
- **Моя хата скраю — першим ворога стрічаю.**
- **Яке їхало, таке й здибало.**
- **Говорили, балакали — сіли та й заплакали.**

бала́кати = говори́ти —
to speak

розв'язувати пробле́му —
to solve a problem

інтерне́т-вида́ння —
Internet edition

вто́ргнення — invasion
ві́йсько — army, forces

ріше́ння — decision

перене́сти — 1) to carry,
to transfer;
2) to leave over, to put off

Корисні фрази та ідіоми

А тепер, окрім прислів'їв, пропоную вам вивчити також коротенькі ідіоми та фразеологізми, які я згадувала на уроці.

По-перше, про прислів'я і приказки я казала, що їх ще називають «народна мудрість», тобто слова, які передають **від покоління до покоління**.

Передавати від покоління до покоління — тобто передавати якісь знання від бабусі, від дідуся, від мами і від тата до наступних поколінь.

Наприклад: «**Мистецтво** вишивання українські жінки передають від покоління до покоління. Мене навчила вишивати моя бабуся!».

Передавати від покоління до покоління.

Далі я казала, що фольклористи, лінгвісти записали **силу-силенну**, тобто цілу купу прислів'їв...

Пам'ятаєте «ціла купа»? Це дуже багато. А по-іншому ми кажемо сила-силенна — це синонім. Дуже багато чогось. Можна просто сказати сила, або сила-силенна. Пишемо з такою **рисочкою** — через **дефіс**.

Я дуже щаслива, бо завдяки подкасту і блогу, мені приходить сила-силенна листів з усього світу! Сила-силенна.

Про прислів'я і приказки я казала, що їх зараз рідко вживають у мовленні, але часто вживають у **засобах масової інформації**, тобто в онлайн-журналах і на телебаченні.

Засоби масової інформації, скорочено ЗМІ. Ви можете побачити цю **аббревіатуру** досить часто. ЗМІ — це телебачення, газети, журнали, онлайн видання, там, де працюють журналісти.

Але, на жаль, засоби масової інформації не завжди **об'єктивні**. Засоби масової інформації.

Коли я говорила про «поспішиш — людей насмішиш», я казала, що якщо робити щось занадто швидко, це може **призвести до** негативних наслідків. Тут запам'ятайте корисне дієслово «призвести», «призвести до». Це те саме, що **спричинити**. Це синоніми.

Не плутайте призвести з дієсловом «привести» (без -з-, так?): «привести» означає «привести з собою когось», наприклад: «Вчора він привів з собою дітей на роботу». Привести з собою дітей. А «призвести» це «спричинити якусь ситуацію», часто це негативна ситуація.

Наприклад: «Війна на Сході України призвела до **економічної кризи** (або спричинила економічну кризу)».

Призвести до.

мистецтво — art

рісочка
(diminutive from **ріска**) —
short stroke, dash
дефіс — hyphen

аббревіатура — abbreviation

об'єктивний — 1) objective;
2) unbiased, impartial

спричинити — to cause

економічна криза —
economic crisis

Про «аби день до вечора» я казала, що це про людину, яка працює на роботі, яку не любить, і тому вона там не **викладається на повну**.

Викладатися на повну — це дуже **старатися**, робити щось стовідсотково, на повну.

Ну наприклад, про мене: «Я викладаюся на повну, коли записую подкаст».

А коли ви викладаєтесь на повну?

Я вам рекомендувала сьогодні вживати прислів'я і приказки, коли ви говорите з українськими друзями. Побачите, вони будуть **здивовані!**
По-доброму.

По-доброму — я додала тут це слово, щоб сказати позитивно, тому що слово «здивований» може означати як позитивно здивований, так і негативно. Тому я тут **уточнюю** — здивований по-доброму.

Інший приклад вживання «по-доброму» — **розійтися** по-доброму — тобто закінчити **суперечку** на хороших для всіх **умовах**. По-доброму.

І останній фразеологізм «під градусом». Як ви пам'ятаєте, у Луцьку таксист під градусом віз **п'яного** пасажера. Під градусом — це про п'яну людину, людину, яка випила алкоголь, і тепер вона має градус, так? Тобто напої, які вона пила, мали високий градус.

Є ще інше слово — **напідпитку**, тобто людина, яка підпила — напідпитку. Ви можете почути це слово часто якраз у засобах масової інформації.

«Хлопець під градусом впав з мотоцикла». Або: «Хлопець напідпитку впав з мотоцикла». Не їздіть на мотоциклі під градусом! Добре?

старатися — to endeavour, to make an effort

здивований — surprised, amazed

уточнювати — to specify, to make more precise

розійтися — to disperse, to go separate ways

суперечка — debate, controversy

умови — conditions
п'яний — drunk

напідпитку — tipsy

Цікавинка з граматики

Послухайте, будь ласка, ще раз дві приказки:

Яке їхало, таке й здибало.

Говорили, балакали — сіли та й заплакали.

Слово «й» — що воно означає? Як ви знаєте, «й» — це «і» або «та», тобто **сполучник** «and» англійською.

Але не в цьому випадку: «Яке їхало, таке й здибало».

Говорили, балакали — сіли та й заплакали.

Тут «й» або «і» — це не сполучник, а **частка**.

сполучник — conjunction

частка — particle

Частки — це такі слова, які в принципі нічого не означають. Вони просто додають якісь емоції, настрій до речення.

Окрема група часток називається «**підсилювальні частки**». Вони **підсилюють**, тобто роблять значення слів сильнішим, додають до речення емоції. І саме тому такі частки часто використовують у приказах, бо це такі емоційні речення, так, приказки.

Також їх використовують у розмовній мові. Наприклад, ви можете сказати: «Ти — молодець» — це звучить досить нейтрально. Або можете сказати:

«Але ж ти й молодець!» — це вже звучить з емоцією, правда?

Тут я використала підсилювальні частки: «ж» і «й» — Але ж ти й молодець! Інші такі частки — це, наприклад, «-таки», «ще», «бо», «аж», «навіть».

Ви можете сказати: «Я зроблю вправи в конспекті уроку» або можете сказати більш **рішуче**, більш емоційно: «Я **таки** зроблю вправи в конспекті уроку!», тобто ви точно їх зробите, ви не будете **лінуватись** — «Я таки зроблю вправи».

Як завжди, повний список таких емоційних слів — часток — і приклади до них та вправу ви можете знайти в конспекті уроку.

підсилювальний —

intensifying

підсилювати — to strengthen,
to intensify

рішуче — decidedly

лінуватись — to laze

Підсилювальні частки

Підсилювальні частки — це невеликі слова, які вживають для підсилення або виділення окремих слів у реченні.

Частка	Приклад
адже́	Ти справді так думаєш? Адже́ це стереотип!
аж	— Коли додому? — Аж через тиждень!
ж / же	Пиво? Ти ж не п'єш алкоголю?
й / і	Ти вийшла заміж? Я й не знала!
на́віть	— Яка мораль цієї історії? — На́віть не знаю...
та	— Коли зустрінемося? — Та можна прямо зараз!
такі́	Я думаю, що такі́ треба поїхати до батьків.
хоч	З'їж хоч щось! Чому́ ти нічого не їси?

Завершення

І на сьогодні все. Якщо хочете дізнатися більше цікавих прислів'їв та приказок, не пропустіть наступного епізоду подкасту! А якщо у вас є конспект уроку, не забудьте прочитати текст епізоду і таки зробити вправи, добре?

А дізнатися більше про конспекти і оформити передплату ви можете, перейшовши за посиланням ukrainianlessons.com/episode132.

Радісного вам вивчення української мови! На все добре!

радісний — joyful

Вправи

1

Заповніть пропуски в тексті фразами (утворіть правильні відмінкові та часові форми):

під градусом	засоби масової інформації (р. в.)	сила-силенна (з. в.)
	від покоління до покоління	призводить
	викладатись на повну (мин. час)	

1. Ми не відразу знайшли спільну мову. Спочатку ми пережили _____ конфліктів та суперечок.
2. Водіння автомобіля _____ є порушенням закону. Але це не найстрашніше. Водії напідпитку — це ж потенційні вбивці на дорозі!
3. Навіть якщо ця проблема не стосується тебе, не залишайся байдужим. Байдужість людей завжди _____ до негативних наслідків.
4. Українські журналісти та медіаактивісти заснували проєкт Stopfake.org. Його мета — досліджувати матеріали _____ і писати про ті, які виявилися фейками.
5. Наші предки _____ передавали народну мудрість в прислів'ях та приказках.
6. Збірна України з футболу _____ у матчі проти Португалії і здобула перемогу з рахунком 2:1.

2

Заповніть пропуски підсилювальними частками:

аж таки хоч ж навіть

1. Я думав, що не встигну на літак. Але рейс затримали і я _____ встиг!
2. Тобі не можна керувати автомобілем. Ти _____ напідпитку! Я викличу тобі таксі.
3. Спортсмени вже здобули _____ 5 медалей і рішуче йдуть до перемоги!
4. Я _____ не знала, що існує так багато стереотипів про наш менталітет.
5. Ти _____ розумієш, що ти говориш?

3

Перекладіть українською мовою:

1. This tradition has been passed on from generation to generation for almost 1000 years.

2. We have received a great many comments and likes on the new video on our YouTube channel.

3. Mass media should be unbiased in their work.

4. It's your first job in the mass media. Give it all you have!

5. I am asking you nicely — stop this debate!

6. I don't drink alcohol because once, under the influence, I made a terrible mistake.

Key Phrases 4-132

(передава́ти) від поколі́ння до поколі́ння	(to pass on) from generation to generation
сі́ла-си́ленна	a ton of, a great many
за́соби ма́сової інфо́рмації	mass media
призвóдити / призвести́ до	to cause
виклада́тися на по́вну	to give it one's all
по-до́брому	in a friendly way, nicely
під гра́дусом	tipsy, drunk

Відповіді на вправи

1

1. силу-силенну
2. під градусом
3. призводить
4. засобів масової інформації
5. від покоління до покоління
6. виклалась на повну

2

1. таки
2. ж
3. аж
4. навіть
5. хоч

3

1. Ця традиція передавалася (Цю традицію передавали) від покоління до покоління майже тисячу років.
2. Ми отримали силу-силенну коментарів і вподобань (лайків) під новим відео на нашому ютуб-каналі (каналі на ютубі).
3. Засоби масової інформації мають (повинні) бути об'єктивними у своїй роботі.
4. Це ваша (твоя) перша робота в медіа (засобах масової інформації). Викладіться (викладись) на повну!
5. Прошу вас (тебе) по-доброму — зупиніть / припиніть (зупини / припини) цю суперечку!
6. Я не п'ю (не вживаю) алкоголю, тому що одного разу під градусом (напідпитку) я зробив (зробила) жохливу помилку (припустилася жохливої помилки).

